

איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא

עב.

עין משפט
נר מצוה

א"ס ליה זכיה. דתנן זכין לקטן בפרק מי שמת (ב"ב דף קט:):
והקפן עליו במלוה. לאחר זמן חשב עמו על הרצית וזקק הכל
ביחד במלוה וכתב לו שטר עליהם כך וכך. א"ס חייב לפלוני: וגובה
את הרצית. דמשעת זקיפה היו כגבוי: זין כך וזין כך. א"ס
פליג וטעמא דמפרש ואזיל שלא
יאמרו כו': שטר שיש בו רצית.
שכתוב בו פלוני לזה מפלוני מנה
ברצית כך וכך לזמן פלוני: המוקדמין.
למלוה: פסולין. דבעי למיטרף לקוחות
מזמן הכתוב בו ועדיין לא הלוח
ושטר הלוקחות קודם למלוה וזה
מוציא שטרו והוא קודם והוא שקר:
פסולין. ואזינו טורף מן המשועבדין
ואפי' מן המאוזר למלוה: ר"מ היא.
דקנים היתירא אטו איסורא: שאל
יגבה מן זמן ראשון. דאיכא דלא
מסיק אדעתיה לדקדק כל כך בזמן
הלואה לומר למלוה שטרך מוקדם
ומקמי קדם להלוואתך: פרדיסא. כרס:
כבישנא. אטמין: ואמינא לקוחה
היא זידי. ואדע שטר המכירה ואזל
מכח חוקה של ג' שנים דכולי האי
לא מצינא למיזדער בשטרא: אול
בעל הכרס: אקנייה. במתנה צעדים:
לזנו קטן. כדי שלא תהא מכירתו זה
מכירה שבישולא שטר מכירתו זה
יזילא שטר מתנתו ולא גילה
דבר: וזו. מעות שהא חזב
ממנו שמוציא עליו שטר שמכרת
לי כרס שאין שלך וקבלת מעותי:
וכתבת לי אחריות: כמלוה בשטר
דמו. דהא כתב ליה אחריות:
מודה

(א) ב"ב פ"ד הל' כ"ג
(ב) פ"ד הל' כ"ג
(ג) פ"ד הל' כ"ג
(ד) פ"ד הל' כ"ג
(ה) פ"ד הל' כ"ג
(ו) פ"ד הל' כ"ג
(ז) פ"ד הל' כ"ג
(ח) פ"ד הל' כ"ג
(ט) פ"ד הל' כ"ג
(י) פ"ד הל' כ"ג

מוסף רש"י

שטר שכתוב בו רבית.
שכתוב בו שטר ברצית (ב"ב
דף קט:): פלוני לזה מפלוני מנה
במתנה עד זמן פלוני
(רש"י ב"ב דף קט:)
הוא המוקדמין פסולין.
לפי שכל שטר לקוחות
שלקחו מזה מן הלוח מוזמן
ששטר, ואלו דין הוא
שהיה קדמה מכירה להלוואה
ובשטר מעד שהלואה
קדמה לפרק קטורא
מלגבות בו ולא יטורף אפילו
מזמן המלוה ואזיל אלא
מלוה על פה שאין גובה
מן המשועבדים (ר"ה ב)
וקנסין היתירא אטו איסורא
ופסול אפילו מוזמן שני
(שנהדר ב"ב דף קט:)
השטר נחשב כגבוי וכן כתוב
בו שאלו גבויים לזה פלוני
מפלוני והוא לא לזה ממנו
כלום עד ט"ו גבויים. גם זה
מוקדם ופסול. שאין לו
לטרף אלא מזמן ההלואה
ואזיל, דלא כחיי דאמר
(לש"ל יג). עדיו בחתומי
זכין לו (רש"י ב"ב דף קט:)
ומיהו אם ההלואה היתה
באלו גבויים כפי עדיו וקני
מידו להשתעבד נכסי לזה
למלוה ולא כתבו את השטר
עד ט"ו גבויים וכתבו בו
באלו גבויים, כי האי מוקדם
כשר (שם ג"פ ב"ב דף קט:)
והמאוזרין. שאלו עדיו
ואמרו אנו יודעים במלוה זו
שקדמה לזמן הכתוב כאן.
בשרין. דמשעבדא היא
דהא חתול ליה לשעבודא
עד השתא (שנהדר ב"ב דף קט:)
שכתבו באלו גבויים וכתבו
בתוך השטר באלו גבויים
וכל שכן אם לזה גבויים ולא
נכתב עד איך, דשטר שהיה
מתל לו שערב של חדש
שעבר (רש"י ב"ב דף קט:).

שטר שיש בו רבית קונסין אותו ואין גובה לא את הקרן ולא
את הרבית. פירושם דאין גובה ממשעבדי אבל מזני חרי
גבי ע"פ אותו הסטר דעדים אינם פסולים דאיהם עלי חסם דאין
מרווחים כלום בדבר וקשה דתניא בתוספתא [פ"ה] דמכלתין
המולא שטר שיש בו רצית יקרענו
לא לז"ל יקרעוהו והשתא אי גבי
זניה מזני חרי אמאי יקרעוהו ימתניו
עד שיגבה בו קודם וי"ל שאסור
להשתות מיהו נראה דר"מ קנים
לגמרי ולא גבי זניה כלל כמו שטרי
חוב המוקדמים דמוקמינן בסמוך
כר"מ ואף על גב שגם שם פי'
בזונטרם דאין פסולין אלא לגבות
ממשעבדי אין נראה דפסולין משמע
דלא גבי זניה כלל והא דפריך נהי
דלא גבי מוזמן ראשון ליגבי מוזמן שני
הוא מני למימר נמי נהי דלא גבי
ממשעבדי יוגבי מזני חרי אלא
רבותא פריך דאפי' ממשעבדי יוגבי
מוזמן שני ובסמוך דפריך לעובדא
דפרדיסא אלא הא דאמר רש"י יוחנן
גזירה שמה יגבה מוזמן ראשון יוחנן
דלא ניתן ליכתב ולא משני משום
דטעמא דלא ניתן ליכתב לא מהני
אלא דלא גבי ממשעבדי משום דס"ל
דודאי מהני לפסולו לגמרי ולא גבי
זניה כלל והא דלא מיבעיא ליה אלא
אי גבי ממשעבדי אבל מזני חרי
פשיטא ליה דגבי אף על גב דלא ניתן
להיכתב הים הוא דפשיטא ליה דגבי
היינו משום שהמוכר היה מודה
ללוהק שלא פרע ועוד נראה דאפי' יש
עדים אחרים או שחייב מודה אפי'
קנים ר"מ דהכי משמע דאין גובה
קרן דומיא דרבית ובתוספתא (שם)
נמי משמע דאפילו במלוה על פה
קנים דקמי המלוה את חבירו ברצית
וכא לפי ב"ד קונסין אותו ואינו
גובה לא את הקרן ולא את הרצית
שהיה ר"מ אומר שטר שיש בו רצית
כו' ובפ' המניח (ב"ב דף קט:): נמי
מדמינן להווא דקנסו גופן משום
שחנן דמפסיד גוף הממון הוא הדין
דקנים בגוף המלוה אע"פ שיש

אית ליה זכיה מדרבנן הכא נמי לא שאל
ולא היא ישראל אתי לכלל שליחות יעבו"ם
לא אתי לכלל שליחות תנו רבנן ישראל
שלוה מעות מן הנכרי ברבית וזקפן עליו
במלוה ונתגייר אם קודם שנתגייר זקפן עליו
במלוה גובה את הקרן וגובה את הרבית ואם
לאחר שנתגייר זקפן עליו במלוה גובה את
הקרן ואינו גובה את הרבית וכן נכרי שלוה
מעות מישראל ברבית וזקפן עליו במלוה
ונתגייר אם עד שלא נתגייר זקפן עליו
במלוה גובה את הקרן וגובה את הרבית אם
משנתגייר זקפן עליו במלוה גובה את הקרן
ואינו גובה את הרבית רבי יוסי אומר יכרי
שלוה מעות מישראל ברבית בין כך ובין כך
גובה את הקרן וגובה את הרבית אמר רבא
אמר רב חסדא אמר רב הונא הלכה כרבי
יוסי אמר רבא מאי טעמא דרבי יוסי הכרי
שלא יאמרו בשביל מעותיו נתגייר זה תנו
רבנן (ש"מ שכתוב בו רבית קונסין אותו
ואינו גובה לא את הקרן ולא את הרבית
דברי רבי מאיר וחכמים אומרים יגובה את
הקרן ואינו גובה את הרבית במאי קמיפלגי
רבי מאיר סבר קנסין היתירא משום איסורא
ורבנן סברי לא קנסין היתירא משום איסורא
תנן התם שטרי יחוב המוקדמין פסולין
יהמאוזרין בשרין מוקדמין אמאי פסולין נהי דלא
גבו מוזמן ראשון יגבו
מוזמן שני אמר ר' שמעון בן לקיש במחלוקת שניה ור"מ היא ורבי יוחנן אמר
אפי' תימא רבנן גזירה שמה יגבה מוזמן ראשון ה"ה הוא גברא דמשכין ליה
פרדיסא לחבריה (א) אבלה תלת שני א"ל אי מובנית לה ניהלי מוטב ואי
לא כבישנא לה לשטר משכנתא ואמינא לקוחה היא בידי אול קם
אקנייה לבנו קטן והדר זבנה ניהליה זביני ודאי לא הוי זביני זוזי במלוה
בשטר דמו וגובה מנכסים משועבדים או דילמא כמלוה ע"פ דמו ואינו
גובה מנכסים משועבדים אמר אביי ולא הוינו דרבי אסי דאמר ר' אסי
מודה

לחיות דהתם עצירה נעשית בגוף הממון יותר מכאן דכאן עיקר עצירה בשטר כדאמרין התם
לא קנסו אלא בשטר ומיהו רבנן נראה דודאי לא קנסו כלל ומשמע לכאורה דגבי לרבנן בשטר קרן אפילו ממשעבדי ור"מ נמי לא
פליג אלא משום דקנים ומיהו דאמאי אין העדים פסולים כיון שעוברים על לא תשימון (שמות כג) אע"פ שאין מרווחים יש להם
לפסול מיד דהוה אעברין אוכל נצילות להכעיס דק"ל (סנהדרין דף מ). כאזי דפסול והא דלא חשיב להו בפרק זה בורר (שם דף כז):
ה"נ לא חשיב לזה אלא הוי בכלל מלוה הצאה ברצית והוא הדין נמי עדים בכלל ואין לפרש כיון
שאין רצית מפורש בשטר אלא כתב סתם פלוני חייב לפלוני מנה וכללו הקרן עם הרצית והעדים לא ידעו דא"כ בסמוך דקאמר
ר' יוחנן דמודו רבנן בשטרי חוב המוקדמין גזירה שמה יגבה מוזמן ראשון ה"נ נגזור שמה יגבה רצית בתורת קרן ואין לומר נמי
דכיון שהרצית מפורש בשטר אין העדים עוברים על לא תשימון כיון דידעין העדים דצית דין לא יגבו על ידם רצית ולכן השטר כשר
והא דתנן במתני' (לקמן דף עה): דעדים עוברים היינו כשאין ניכר הרצית בשטר ויודעים עדים שיש בו רצית דהא אהאי שטרא
גופי' אמרי' בפרק המניח (ב"ב דף קט:): ובפרק המוכר פירות (ב"ב דף קט: ושם ד"ה והמניח) דמשעת כתיבה עבד ליה שומא וי"ל דאיידי
הכא ברצית דרבנן ולא מיפסלו בריסור דרבנן כיון שאין מרווחים כלום אע"פ שבעצירה דאורייתא היו נפסלים אי נמי אפי' ברצית
דאורייתא יש להכשיר דשמה לא תשימון לאינשי במלוה משמע להו ולא צעדים ולכן כשרים כדאמרין נמי (לש"ל דף עה): לא תחמוד
לאינשי בלא דמי משמע להו אלא קשה הוה דשטרי חוב המוקדמים היך העדים כשרים דמוקמינן לה כר"מ אבל לרבנן גובה מוזמן
שני ולר"מ נמי היה גובה אי לאו משום דקנים ורבי יוחנן נמי לא קאמר דפסולים לרבנן אלא משום גזירה שמה יגבה מוזמן ראשון
והלא העדים הללו במתכיון תחמו שקר והקדמתו את הזמן וי"ל כיון שיש עדים שמעדין עליהם שהיו אנוסים בחמת נפשות או כיון
שדאמרינן טעונו בשנת המלך אי נמי (א) שפירא דין מלא דין חסר ולא הוכריז בשטר צממה צממה אלא צממה בחדש:

קונסין אותו ואינו גובה וכו'. ואע"ג דאמר ר' אביי (ב"ב דף קט:): ואלו דהכי כר"מ בגזירותיו היינו דוקא בגזירותיו ולא בקנסותיו והכא
קנס הוא דכ"ג נמי פסקו בהלכות [גדולות] כרבנן דר"מ במעוברת חזירו ומינקת חזירו דאם נשא יזילא לכשיגיע זמנו
לכנוס יכנוס ולא כר"מ דאמר לא יחזיר עולמית (א) (סוטה דף כז). דהוי קנסא ורביא מדבעי בהחולץ (יבמות דף לו). אם אינסבא לכהן
(לא) [ואין] החמירו לגרש כיון שאינו יכול לחזור ולכנוס דגרופא אסורה לכהן [וע"פ חזק' וזכר' קד. ד"ה א"ר עקיבא]: **אמר אביי** דאין
היינו דרבי אסי דאמר רבי אביי ב'. תימא מה ענין דר' אסי לכאן וי"ל דהכא לא מיבעיא ליה אי גבי ממשעבדי אי לא אלא משום דפשיטא
ליה דנאמן לומר פרעתי משום דלא ניתן ליכתב ומיבעיא ליה אי לא גבי ממשעבדי כיון דאין השטר מועיל אלא ע"פ הודאתו או דילמא גבי
ועל זה נא אפי' להדיא מדברי אסי דכי היכי דמודה בשטר מהניא הודאתו לגבות ממשעבדי אע"פ שאם היה אומר מוזין הוא היה לר"ך קיום
ה"נ דלא גבי פרדיסא ולא שייך כחן לגרש אין לר"ך לקיימו אלא גרס' לאו היינו דרבי אסי דאמר ר' אסי מודה בשטר שכתבו גובה מנכסים
משועבדים ולפי זה כשמקשה על רבא מההיא דלשצח קרקעות בלא רבא היה יכול להקשות מיד לכו"מ מ"ש הכא דנאמן לומר פרעתי
ובנמנא שאינו שלו אינו נאמן כל זמן ששטר מכר צידו אלא נטר עד לבסוף ומקשה על רבא מגזית משעבדי השנוי בפירוש (א) בצרייתא:

קבו א מיי פ"ד מהל'
זכיה ומתנה הלכה
ח טו"ש ע"ה ח"מ ס' רמג
סעי' יח:
ב [מיי] שם הל' ו טו"ש ע'
שם סעיף יח:
קבו ג ד ה מיי פ"ה
מהל' מלוה והוא
הל' ו סמג לאלון קנז
טו"ש ע"ה ס' קעא:
קבו ו מיי שם פ"ד הל'
ו ועי' בשנה למלך
סמג לאלון קנז טו"ש ע'
ח"מ ס' גכ סעי' א
וטו"ש ע"ה ס' קעא סעי'
יא:
קבו ז ח מיי פ"ג שם
הל' א סמג עשין
ז טו"ש ע"ה ח"מ ס' מג
סעי' ז:
ט [מיי] שם הל' ב טו"ש ע'
שם סעיף יב:
קל י ב מיי פ"י מהל'
מלוה והוא הל' ד סמג
עשין פכ טו"ש ע"ה ח"מ ס'
רה סעי' ז:
קלא ל מיי פ"ג מהל'
מלוה והוא הל' ח
סמג עשין עג טו"ש ע"ה ח"מ
ס' לט סעי' ו וס' קג
סעיף א וסעי' ב: